

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Людмила Костова, катедра „Англицистика и американистика“,
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“,
за дисертационния труд на Ралица Жекова Люцканова
на тема

НОВАТА ЖЕНСКА ГОТИКА В ТВОРЧЕСТВОТО НА АНДЖЕЛА КАРТЪР И КАРСЪН МАККЪЛЪРС

за присъждането на образователната и научна степен „доктор“
в научна област „Хуманитарни науки“,
направление 2.1 „Филология“ – Литература на народите
от Европа, Америка, Азия, Африка и Австралия
(Западноевропейска литература)

1. Академично развитие и професионален опит на дисертантката

Ралица Люцканова е завършила българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2006 г., а през 2013 г. е получила и магистърска степен по английска филология от същия университет. По време на магистратурата си е специализирала в Университета в Саарбрюкен, Германия.

Люцканова има няколкогодишен педагогически стаж като преподавател по английски език, а понастоящем е методист по чуждоезиково обучение към Образователен център АР, София.

Научните интереси на дисертантката, доколкото мога да съдя по посочените в автореферата ѝ публикации и литературния ѝ блог, са в областта на женското писане, джендърните изследвания и проучването на готическия жанр.

Люцканова е автор на научни статии, които са основно върху аспекти на другостта, тялото и „спектакъла на изродите“.

2. Характеристика на дисертационния труд на Ралица Люцканова

Дисертационният труд на Ралица Люцканова се състои от 214 страници, дванадесет от които посочват използваната библиография.

Дисертацията разглежда аспекти на женското готическо писане, като фокусът е върху произведения на британската писателка Анджела Картър и американката Карсън Маккълърс. И двете авторки са представителки на онова, което дисертантката определя като „нова женска готика“. От самото начало Люцканова заявява, че в центъра на анализа ѝ ще е *изродното тяло*, като „изрод“ в текста ѝ отговаря на английското „freak“. Дисертантката изтъква, че „изродът, като обект на проучване, не е - или е слабо - застъпен в литературните изследвания на български“ (Автореферат, с. 2). Очевидно текстът ѝ трябва да запълни тази празнина в изследването на готическото писане на български език.

Като англицист аз имам проблем с подобно *отграничаване* на българското изследователско пространство. Макар че се съгласявам, че трансферът на идеи и аналитичен инструментариум от един езиков и културен контекст в друг изисква много труд и творчество, не мога да надмогна мисълта, че актът на *отграничаване* на „родното“ пространство предполага някаква форма на *епигонство*, на повтаряне на вече казаното другаде от други хора. Логично е да надграждаме над постигнатото от други учени, но нека го правим без претенции за „първопроходство“ в националния си академичен контекст, който – подобно на повечето академични контексти в наше време – е белязан от езиково разнообразие. Едни учени избират да пишат предимно на български, а други – на други езици. И едните, и другите са част от българския академичен контекст, който пък е част от един постоянно променящ се свят.

Намирам също така за неособено удачно определението, което се дава на „нова женска готика“, а именно - „произведения, създадени от 20 век насам, чиито текстове притежават белези на готическото, но експериментират с нови форми и значения“ (Дисертация, с. 5). За коя част на XX век говорим – за началото, средата или края на столетието? По-нататък в дисертацията се посочват разликите между „класическата“ и „новата“ женска готика, като за представителки на първата се приемат Ан Радклиф и Клара Рийв (с. 8). Съгласявам се, че готическото писане минава през различни фази, но ми е трудно да приема *бинарното* противопоставяне на по-късна фаза на „класическа“ такава. Трудно ми е също да приема без уговорка израза „класическа готика“ за

произведения на жанра от XVIII век, като имам предвид изваждането им извън рамките на каноничната литература по онова време.

Една от разликите между „класическата“ и „новата“ женска готика според Люцканова е, че в последната „изродното е част от обществото“, че днес „всяка една от нас може да се окаже изрод“ (Дисертация, с. 8). Тази констатация е много близка до становището на известната теоретичка на готическото писане Джудит Халбърстам, която, следвайки Хана Аренд, говори за „баналността“ на злото в модерния и постмодерния контекст и по-конкретно – за „банализацията“ на чудовищата в готическото писане. Не открих книга или статия на Халбърстам в библиографията на дисертантката, а добре би било такова позоваване да има, тъй като идеята ѝ не е нова.

В началото на дисертацията си Люцканова напълно правомерно описва методологията на изследването си. В изработването на собствен подход тя тръгва от общото към частното – от обзорни изследвания на готическия жанр и женското готическо писане, към критически текстове за „изрода“ (“freak”) и накрая - към прочити на творчеството на двете избрани авторки. В тази своеобразна мозайка от мнения и идеи дисертантката ситуира собствения си паралелен прочит на произведения от Картър и Маккълърс.

Люцканова се старее да мотивира избора си на двете авторки. Тя обръща внимание на сходства в биографиите им и се опитва да покаже мястото на всяка една от тях в контекста на британската и американската готическа литература. Представянето на биографични данни за Картър и Маккълърс ми се струва ненужно: в епохата на интернет читателят лесно може да се сдобие с информация за който и да било автор. Определено не мога да приема и твърдението на с. 14, че за разлика от Картър, която има зад гърба си „многогодишната традиция на британската готическа литература“, Маккълърс пише в контекст, който „носи белезите на хронологичната краткост и специфики, присъщи на американската литературна история“. То е крайно опростенческо и налага идеята за непреодолими различия между двете англоезични литератури. Известно опростенчество откривам и в представянето на американския Юг и литературата му на с. 15. По въпроса за Юга е писано много и е желателно да се използват съвременни критически източници, в които се ревизират традиционните представи за американската културна история и литература. Препоръчвам *The Cambridge History of the American Novel* (2011) – в този труд не се обръща особено внимание на Маккълърс, но се анализира детайлно образът на Юга и се преосмисля мястото му в американската култура. Обзорът на житейския и творчески път на

Анджела Картър, както и на британския контекст от периода на нейната младост, можеше да ни бъде спестен. Не бива да се подценява информираността на българския читател – още повече, че един дисертационен труд няма как да е предназначен за широка читателска публика.

След историко-биографичните обзори дисертантката отново се връща към въпроса за избора на двете авторки, за да ни каже накрая, че и двете третираат проблема за „изродното тяло“ и че това тяло е „основополагащ обект“, около който „гравитира“ новата женска готика (с. 28). На същата страница четем, че „сравнителното изследване [в дисертацията] си поставя за цел да трасира „пряк път“ между готическите изследвания и тези за изродното и женското тяло“. Оказва се обаче, че пътят не е толкова „пряк“, тъй като Глава I започва с дълъг и ненужен културно-исторически екскурс: обяснява се в какъв контекст е възникнал готическият жанр, говори се за Гьотевия Вертер като читател на поемите на Осман, за естетиката на възвишеното и т. н. Дисертацията със сигурност трябваше да бъде структурирана по-добре! Очевидно е, че авторката ѝ иска да анализира изродното тяло като значим мотив в контекста на новата женска готика. Оказва се обаче, че този анализ постоянно се отлага за по-късно. Една от последиците от дългото отлагане е, че в „същинската“ част на анализа не са взети предвид аспекти на готическото писане, които реално биха осветлили представянето на изродното тяло от двете авторки. Например защо не се свързва изображението на изродното тяло най-вече у Картър с представянето на чудовищата в късния Викториански период през призмата на тогавашни теории за дегенерацията? Дори и когато Люцканова се обръща към темата за вампиризма и предлага прочит на „приказката“ на Картър „Дамата от Дома на любовта“, няма дори и една препратка към контекста на късновикторианската готика и нейните критически тълкувания.

Със сигурност могат да се преведат още примери за незадоволителното структуриране на текста, а и за други пропуски в него. Желателно е обаче да се обърне внимание и на положителните му страни. Авторката на дисертацията е очевидно личност, мотивирана от силно желание да изследва нови хоризонти. Тя открива интересни проявления на мотива за изродното тяло в произведенията на Картър и Маккълърс, които са обект на нейния анализ. Положително е още, че дисертантката съумява да осветли значими аспекти на взаимодействието между литературата и киното и да разкрие как филмът на Тод Браунинг „Изроди“ въздейства върху възприятието ни на „изрода“.

3. Заключение

Дисертационният труд на Ралица Люцканова е белязан от ред слабости, но същевременно съдържа и доказателства за знанията, аналитичните умения и общата литературоведска компетентност на неговата авторка. Горните ми препоръки целят най-вече да насочат вниманието на Люцканова към други възможности за изследване на анализирания от нея материал. Ще се радвам, ако ги е намерила за полезни и ако те ѝ помогнат в по-нататъшната ѝ работа върху готическото писане

Убедена съм, че въз основа на тази дисертация и свързаните с темата ѝ публикации на Ралица Люцканова може да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор“. Представям това си мнение на вниманието на уважаемото научно жури.

12.03.2018 г.

/проф. д-р Людмила Костова/